

УДК 34(063)
ББК 67Я431

Сучасний розвиток державотворення та правотворення в Україні: проблеми теорії та практики: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (26 червня 2023 року, м. Київ): Зб. тез наук. праць / за заг. редакцією М.В. Трофименко. Київ: МДУ, 2023. 330 с.

Рекомендовано до друку кафедрою права економіко-правового факультету Маріупольського державного університету (протокол засідання кафедри права економіко-правового факультету №12 від 27.06.2023 р.)

Редакційна колегія:

Голова – Трофименко М.В., кандидат політичних наук, професор

Члени колегії: Булатова О.В., д.е.н., проф. (заступник голови редакційної колегії); Толпежніков Р.О., д.е.н., професор; Григор'єва В.В., к.ю.н., доцент; Політова А.С., к.ю.н., доцент

Збірник містить матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, яка відбудеться 26 червня 2023 року в Маріупольському державному університеті.

У матеріалах висвітлено актуальні питання сучасного державотворення та правотворення в Україні в умовах становлення та розвитку національної правової системи в галузях конституційного, адміністративного, міжнародного, цивільного, кримінального, кримінально-процесуального, господарського, фінансового, екологічного, трудового права, а також загальної теорії та історії держави і права.

Видання адресоване науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також усім, хто цікавиться проблемами науки та освіти.

Редакція не несе відповідальності за зміст та авторський стиль праць, опублікованих у збірнику.

Матеріали опубліковано у авторській редакції.

Маріупольський державний університет, 2023

2022_%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%A2%D0%9A%D0%90_p015-018.pdf

ПРО НЕВІДПОВІДНІСТЬ СКАСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ ІНТЕРЕСАМ ДЕРЖАВИ ТА НАРОДУ УКРАЇНИ

ДЕРЕВ'ЯНКО Богдан

доктор юридичних наук, професор
головний науковий співробітник

Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва
імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України;
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень імені
В.К. Макутова Національної академії наук України»

Висловлені у тезах доповіді міркування планувалися до обговорення 6 березня 2023 року, які відбувалися на базі Верховного суду України. Міркування та аргументи були викладені на сайті Верховного суду України.

12 січня 2023 року Верховна Рада України прийняла за основу проект Закону України про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період, відомий як законопроект № 6013. Цим законопроектом пропонується скасувати Господарський кодекс України (ГК України) [1], поступово ліквідувати організаційно-правові форми усіх видів підприємств та звузити види господарських товариств до публічного акціонерного товариства (ПАТ) та товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ), позбувшись інших видів господарських товариств. Обґрунтовується це потребою в уніфікації та спрощенні, а ГК України звинувачується у застарілості та «радянщині». Таким тезам слід надати коментар.

У статті 6 «Загальні принципи господарювання» ГК України найпершим принципом господарювання в Україні названо забезпечення економічної багатоманітності [1]. Можливість вибору організаційно-правової форми потенційним суб'єктом господарювання є безумовним позитивом як для самого такого суб'єкта, так і для його контрагентів. Не випадково ще з часів Давнього Риму відоме гасло «E pluribus unum», тобто «із багатоманітності – єдине», що знайшло місце на грошових бонах та монетах США. Власник майна майбутнього господарського товариства повинен мати можливість вибору. Безумовно, організаційно-правові форми повного товариства, командитного товариства та товариства із додатковою відповідальністю обираються найчастіше в силу приписів закону, аніж добровільно. Але контрагенти таких товариств є

більш захищеними, ніж контрагенти ТОВ. Аргумент окремих представників шкіл цивільного права про те, що іноземцям складно розібратися у видах підприємств і господарських товариств не витримує критики. Наприклад, у Республіці Польща більше видів господарських товариств, ніж в Україні, та ще й додаються нові (зокрема 1 липня 2021 року з'явилася нова організаційно-правова форма здійснення підприємницької діяльності в Республіці Польща – просте акціонерне товариство, що являє собою симбіоз між ТОВ та АТ) [2].

Стосовно звинувачень ГК України у «радянщині» слід парировати у бік якраз Цивільного кодексу України (ЦК України), адже саме у цьому Кодексі застосовуються на позначення суб'єктів застарілі терміни «фізична особа» та «юридична особа». У Загальній декларації прав людини центральним терміном є «людина» й аж ніяк не «фізична особа» [3]. У нас же доходить до того, що навіть абсолютно інші терміни із зарубіжних джерел свідомо невірно перекладаються. Щоб далеко не ходити, можна навести вислів Верховного представника ЄС у закордонних справах та політиці безпеки Жозепа Борреля від 25 лютого 2023 року: «The 10th sanctions package is adopted: 121 individuals and entities listed...». В українських інформаційних мережах цю новину було перекладено як «Десятим санкційним пакетом було накладено санкції на 121 фізичну та юридичну особи...». Очевидно, усі коментарі такого перекладу будуть зайвими. В економічно розвинених демократичних державах Європи та Америки термін «фізична особа» майже повністю було витіснено термінами «людина», «громадянин», «підданий», а термін «юридична особа» інколи використовується на позначення однієї із багатьох характеристик суб'єкта господарювання або суб'єкта підприємництва. А на позначення самих таких суб'єктів найчастіше використовуються термін «компанія» або термін за назвою організаційно-правової форми, а на позначення їх об'єднань – термін «корпорація» або термін на позначення виду об'єднань підприємств. Та головне тут не просто у різниці між термінами у ГК України та ЦК України. Різниця полягає у тому, що у ГК України підприємства, господарські товариства, фермерські господарства, кооперативи є суб'єктами, а точніше суб'єктами господарювання – суб'єктами підприємницької діяльності або некомерційними суб'єктами господарювання, а за ЦК України усі ці суб'єкти господарювання не є суб'єктами, а є об'єктами або просто сукупністю майна та майнових прав. І проблема саме у тому, що у зарубіжних країнах наявність статусу юридичної особи є однією із багатьох і не обов'язковою ознакою суб'єкта економіки, бізнесу, підприємництва, господарювання тощо – підприємства, господарського товариства, компанії, корпорації тощо, а в Україні проектом 6013 пропонується статусу суб'єкта суб'єктів економіки позбавити.

В інтерв'ю, наданому 2 лютого 2023 року виданню «Юридична практика» представником школи цивільного права, останній, намагаючись бути об'єктивним, наводить приклади прийняття у XXI столітті комерційних кодексів такими країнами, як Габон, Еквадор, Катар, Лівія, Мозамбік, Сирія. Щоправда, робить він висновок, доцільність перейняття їх досвіду з цього питання викликає серйозні сумніви. У цьому зв'язку слід сказати, що представником школи цивільного права не було названо прийняті у XXI столітті Підприємницький кодекс Республіки Казахстан (29 жовтня 2015 року) та Господарський кодекс Королівства Бельгія (прийнятий 28 лютого 2013 року та набрав чинність 21 травня 2014 року). І наявність у названих державах, в яких діють господарські або аналогічні їм кодекси, лише підтверджує потребу в ефективному функціонуванні ГК України. Якщо у Габоні, Лівії та Мозамбіку дійшли до потреби в господарських кодексах, то що тоді казати про Україну з її традиціями магдебурського права і тисячолітніми торговими традиціями з країнами Середземномор'я, де сформувалася сучасна цивілізація. Загально відомо, що господарське (економічне, торгове, підприємницьке тощо) законодавство має виражений інтернаціональний характер і має схожість із відповідним законодавством сусідніх країн та цілих регіонів світу. Така схожість пояснюється однаковими стандартами якості, вимогами до виробництва, торгівлі, транспортування, потребою в одноманітності вирішення спорів між учасниками економічних відносин із різних держав тощо [4, с. 79].

Сьогодні не найгірші економічні показники мають європейські країни, де діють економічні (комерційні, підприємницькі, торгові) кодекси: Австрія, Бельгія, Естонія, Латвія, Іспанія, Мальта, Нідерланди, ФРН, Словаччина, Туреччина, Франція, Чехія та ін. До них можна додати Болгарію з її комерційним законом, Ліхтенштейн із його Загальнонімецьким комерційним кодексом, Люксембург, Монако, Португалію із їх комерційними кодексами. А крім неєвропейських держав на сьогодні поряд із цивільними власні господарські (торгові, комерційні тощо) кодекси мають США, Японія, Бразилія, Марокко, Макао, Сирія, Туніс, Республіка Корея та деякі інші. Цікавим прикладом регулювання відносин в економіці значним (за обсягом більш ніж кодифікованим) актом відрізняється Велика Британія. Країна-засновниця системи англо-саксонського права, в якій відсутня єдина класична (в якості єдиного документа чи книги) конституція, має велике писане джерело права в якості документа – Акт про компанії (Companies Act), який має обсяг, більший за обсяг переважної кількості кодексів [4, с. 80]. У нас же пропонується наявний кодифікований акт, посилення на який містяться у десятках тисяч нормативних актів України, просто знищити. При цьому «Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з

іншої сторони» такої вимоги для вступу України у ЄС не містить [5]. Ініціаторів скасування ГК України не бентежить факт наявності у Конституції України положень про свободу підприємництва, свободу вибору організаційно-правової форми діяльності, наявність термінів, притаманних ГК України. А найбільша проблема полягає у тому, що державу планується позбавити від залишку українських державних та комунальних підприємств через передачу їх майна у приватні руки. На початку 1990-х років значна частина державної власності опинилася за безцінь у приватних руках. Сьогоднішня економічна ситуація мабуть є гіршою за ситуацію 1990-х років. В умовах війни точно не слід експериментувати із добровільним відторгненням державної власності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18-22. Ст. 144.
2. Дякуновський О.Є. Правове регулювання підприємницької діяльності в Україні та Республіці Польща: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Вінниця, 2021. 21 с.
3. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 року. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Дерев'янко Б.В. Доцільність регулювання відносин в економіці Господарським кодексом: зарубіжний досвід. *Форум права*. 2016. № 2. С. 77–82.
5. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 40. Ст. 2021.